

Úvod

Následující text se pokouší zachytit genderové rozdíly u cizinců, kteří v ČR mají povolení k pobytu a u cizinců v ČR ekonomicky aktivních. Zahnutí budou zejména cizinci s pobytem trvalým, přechodným, dlouhodobým a s vízem nad 90 dnů.

Text se pokouší zodpovědět několik základních otázek:

- Jak se z genderového hlediska liší populace cizinců od majoritní společnosti?
- Lze vůbec populaci cizinců pojímat jako homogenní skupinu se společnými rysy?
- Jak se tato populace a její demografické a ekonomické charakteristiky vyvíjely v čase?

Předně je třeba upozornit, že specifická populace cizinců ve srovnání s majoritní společností je dána zejména důvody vzniku migračního chování, z nichž lze uvést na předním místě ekonomické faktory - tzv. ekonomická migrace - a s tím spojené sociální faktory, tj. migrace osob, které se přidružují k rodinným příslušníkům již v zemi pobývajícím.

Publikace je rozdělena do dvou základních oddílů.

Prvním je část demografická zabývající se např. strukturou cizinců dle státního občanství, věku, rodinného stavu, či účelu a místa pobytu. Speciální pozornost je věnována počtům imigrujících a emigrujících osob v příslušných letech. V závěru oddílu je připojena krátká zmínka o cizincích žádajících v ČR o azyl.

Druhá část publikace je zaměřena na cizince v ČR ekonomicky aktivní, a to se zohledněním statistik podle typu ekonomické činnosti, státního občanství, věku, okresu či například dle zařazení evidovaných cizinců do příslušných odvětví ekonomické činnosti.

Jako zdroje dat byly v případě prvního oddílu použity výstupy Ředitelství služby cizinecké a pohraniční policie (ŘSCPP ČR). Data za ekonomické charakteristiky cizinců byla čerpána z rezortních statistik, a to Ministerstva práce a sociálních věcí ČR (MPSV ČR), jež disponuje informacemi o cizincích v postavení zaměstnanců a Ministerstva průmyslu a obchodu ČR (MPO ČR), jež poskytuje údaje o cizincích s platným živnostenským oprávněním.

Vzhledem ke skutečnosti, že celkové počty cizinců, ale rovněž např. typy, účely pobytu či typy ekonomické aktivity, jsou odvislé od platné legislativy (která některé typy či účely pobytů atp. činí výhodnějšími nebo snadněji získatelnými než jiné), následuje výčet alespoň nejzákladnějších zákonných norem život cizinců v ČR ovlivňujících:

- o zákon č. 326/1999 Sb., o pobytu cizinců na území ČR. Zákon nabyl platnosti 1. 1. 2000 a obecně je mu přičítán např. pokles počtu udělených dlouhodobých pobytů tímto zákonem nově vymezených jako víza nad 90 dnů (právní změny se projevily již v roce 2000).
- o zákon č. 217/2002 Sb., tzv. euronovela. Účinnost tohoto zákona se datuje od 1. 1. 2003 s tím, že ustanovení týkající se volného pohybu občanů Evropské unie začala být účinná okamžikem účinnosti přístupovací smlouvy k Evropskému společenství. Vstupem ČR do EU se kupříkladu významně rozšířila kategorie typů pobytu, a to právě odlišením pobytů náležejících občanům EU a jejich rodinným příslušníkům od pobytů udělovaných cizincům ostatních, tj. nečlenských států.
- o zákon č. 325/1999 Sb., o azylu a o změně zákona č. 283/1991 Sb., o Policii České republiky, ve znění pozdějších předpisů (zákon o azylu).
- o nařízení Rady EU č. 343/2003, známé jako Dublinské nařízení. Tímto nařízením je ČR vázána od okamžiku svého vstupu do EU; tzv. Dublin II stanovuje kritéria a mechanismy pro určení členského státu odpovědného za posouzení žádosti o azyl podané státním příslušníkem třetí země v jednom z členských států (podstatou nařízení je, aby žádost o azyl byla projednávána pouze v jednom státě EU). Platnost nařízení měla za následek kupř. radikální pokles cizinců žádajících v ČR o azyl (rok 2004).
- o zákon č. 435/2004 Sb., o zaměstnanosti. Zákon vešel v platnost 1. 10. 2004 a upravil např. podmínky společníků obchodních společností, členů družstev a členů statutárních orgánů obchodních společností a družstev, pro něž stanovuje povinnost zažádat o povolení k zaměstnání, pokud se kromě účasti na řízení společnosti věnují plnění běžných úkolů, pracují např. jako prodavači, skladníci, zedníci atp. (zákon se pokusil zabránit skrytému zaměstnávání skrze institut pracovního povolení).
- o zákon č. 65/1965 Sb., Zákoník práce.
- o zákon č. 455/1991 Sb., o živnostenském podnikání.